

Kulturhistorisk rapport

Frejlevgård, etape III

Grave fra romersk jernalder og bebyggelser
fra ældre bronzealder og jernalder.

J.nr. ÅHM 6120

September 2016

Ved arkæolog Marie Vang Posselt

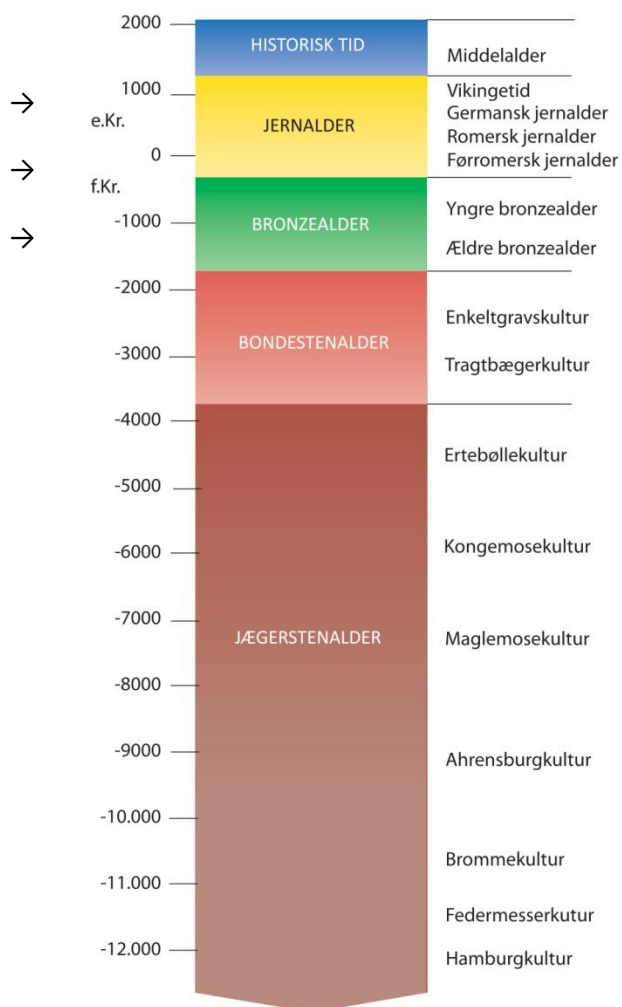
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	4
Sammenfatning og perspektivering	8
Ældre bronzealder	8
Overgangen fra ældre til yngre jernalder, ca. 3-400 e.Kr.....	8
Udgravningsdata.....	9

Indledning

Med baggrund i en større arkæologisk forundersøgelse blev dele af en bosættelse fra ældre bronzealder (1800-1500 f.Kr.), ældre førromersk jernalder (350-200 f.Kr.) og overgangen mellem romersk jernalder og germansk jernalder (250-400 e.Kr.) arkæologisk udgravet. Dertil to jordfæstegrave fra romersk jernalder, ca. 100 e.Kr. Bopladssporene indgår i større bebyggelser, der breder sig over hele lokalplansområdet.

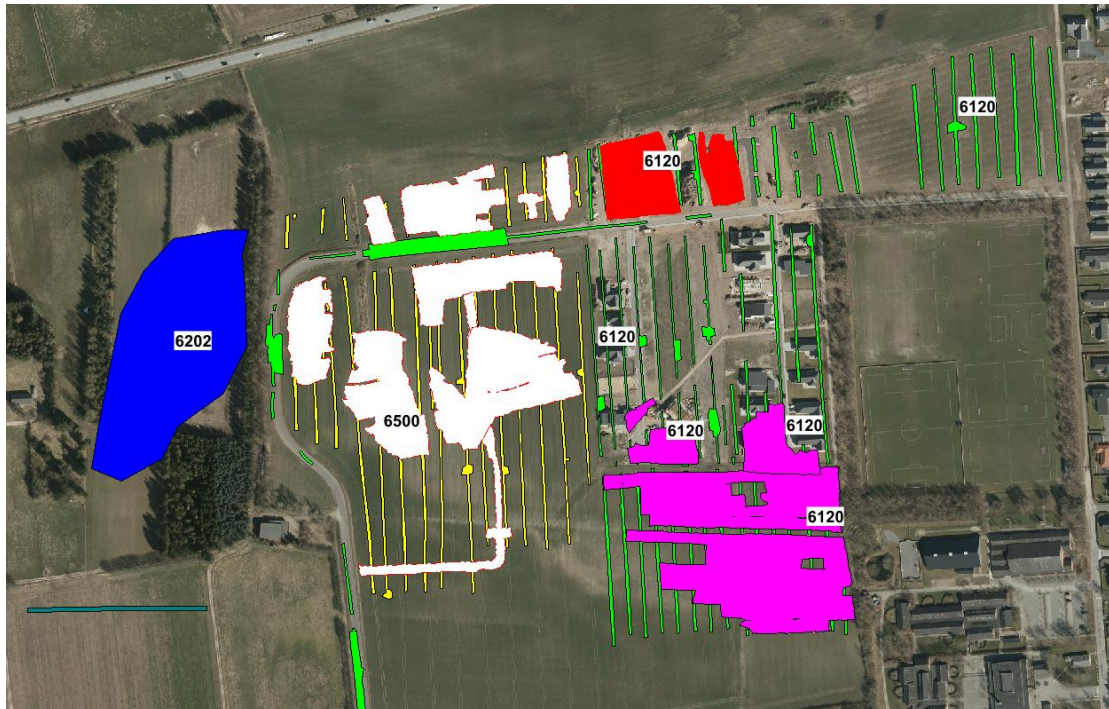
Det er resultaterne fra udgravningen, der beskrives i denne rapport.

Undersøgelsens baggrund

Foranlediget af parcelhusudstykningsplan blev et ca. 5800 m² stort område arkæologisk udgravet i efteråret 2014. Undersøgelsesområdet blev udvalgt på baggrund af forundersøgelsens resultater, og af placeringen af et grønt område i udstykningsplanen.

Det berørte område udgør et delareal af en lokalplan, der inddrager et større område vest for Frejlev til parcelhuskvarterer. I skrivende stund er i alt seks etaper af lokalplanen enten arkæologisk undersøgt eller under planlægning. Den her beskrevne udgravning udgør etape III.

De arkæologiske undersøgelser af lokalplansområdet blev påbegyndt i 2012, og er siden da foregået årligt.

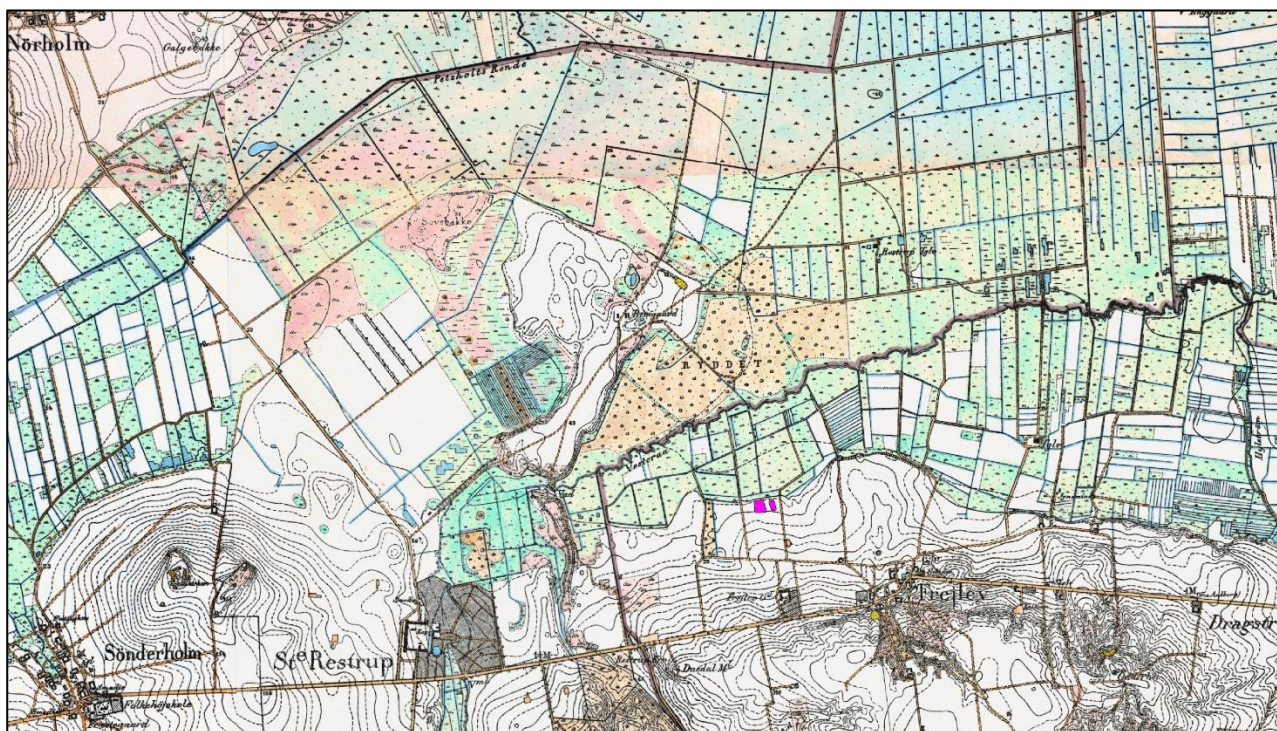

Figur 1. Udgravningsområdet for etape III markeret med lilla. Omkring ses søgegrøfter og udgravningsfelter for de etaper, der indtil nu er arkæologisk undersøgt.

Lokalområdet i oldtiden

Området omkring Frejlev er generelt uundersøgt rent arkæologisk, og inden de arkæologiske undersøgelser i forbindelse med lokalplanen omkring Griegsvej var kendskabet til oldtiden i området primært begrænset til rundhøje og af iagttagelser på luftfotos.

De øvrige undersøgelsesetaper på lokalplanen (ÅHM 6120 etape I, II og IV, ÅHM 6500 etape V) har bidraget med fund fra størstedelen af oldtiden, både i form af jordfæstegrave fra romersk jernalder, og omfattende bebyggelsesspor fra bronzealderen og forskellige perioder af jernalderen. Her bør især de mange treskibede langhuse fra overgangen mellem ældre og yngre jernalder (ca. 300-400 e.Kr.) fremhæves, idet bebyggelsesspor fra perioden er relativt fåtallig både lokalt i Nordjylland og i Danmark generelt. Også bebyggelsen fra ældre bronzealder tegner sig nu som en sammenhængende bebyggelse over et større område. Her er fundet boliger til både almindelige bønder og til en høvding.

Figur 2. Udgravningsområdet ses som lilla felter i nederste halvdel af kortet, der viser det gamle landskab med morænebakker mod syd og våd- og engområder mod nord.

Limfjordskystlinjen omkring Aalborg og mod Nibe er generelt rig på oldtidsminder, både langs fastlandskysten og på de mange kridt/bakkeøer og lokale holme i de lave farvandsområder. Især

gravpladser og rige handels- og håndværkspladser fra jernalderen springer i øjnene som et udtryk for det udbredte netværk, som også jernalderbebyggelsen ved Frejlevgård indgik i.

Topografisk ligger udgravningsområdet på et fladt plateau følgende den nordlige fod af det store morænebakkelandskab, der er dominerende i den centrale del af Himmerland. Herfra spreder engområderne sig ud mod Limfjorden ca. 4 km mod nord. Den gamle, bugtende kystlinje og lokale bakkeøer i eng/vådområderne mod nord har skærmet området og skabt et varierende landskab med mulighed for at udnytte agerjorden mod syd, engjorden mod nord til græsning af husdyr, og fiskeri, transport og færdsel på Limfjordsvandene.

Undersøgelsens resultater

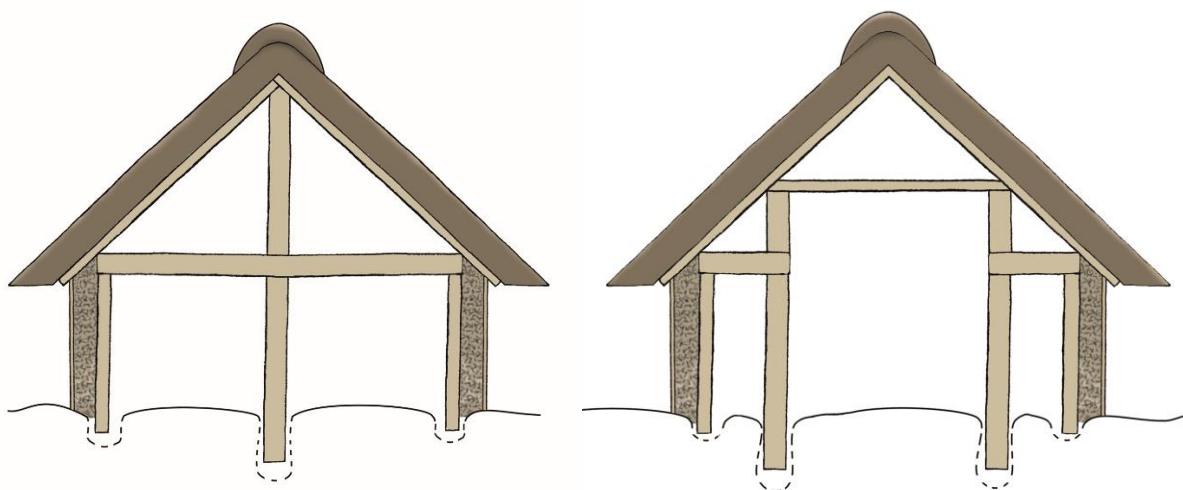

Figur 3. Udgravningsoversigt med alle fremkomne oldtidsanlæg samt recente forstyrrelser.

Undersøgelsens fund er fra forskellige oldtidsperioder:

Ældre bronzealder, ca. 1700-1500 f.Kr: Fra den ældre bronzealder er udgravet et toskibet langhus og to treskibede langhuse. Husene afspejler den direkte overgang fra den toskibede til den treskibede byggetradition, der foregår over hele det danske område i løbet af den ældre bronzealder (Figur 5). Overgangen ses sjældent på den samme boplads. Bronzealderbygherren var ikke i tvivl om konstruktionen af den nye treskibede hustype og har uden tvivl været med til at bygge treskibede huse andre steder i landet, før han byggede det første treskibede hus ved Frejlev.

Samtidige huse, der indgår i bebyggelsen, er udgravet på naboudgravningen mod vest. Her ses den samme overgang fra den toskibede til den treskibede konstruktion. Endda i en bygning, der er markant større end bopladsens samtidige huse. Her har formentligt boet en stormand.

Figur 4. Tværsnit, der afspejler opbygningen af den tagbærende konstruktion, først i et toskibet hus, så i et treskibet hus. Den toskibede konstruktion er enerådende gennem hele bondestenalderen og ind i starten af bronzealderen. I løbet af den ældre bronzealder går man over til den treskibede konstruktion, der med få undtagelser er standarden helt op til starten af middelalderen. I middelalderen bæres tagets vægt alene af væggene, og ikke af indre rækker af stolper som i oldtiden.

Førromersk jernalder, ca. 450-250 f.Kr: Fire små treskibede langhuse og et væsentligt større er udgravet på etape III. Størrelsesforskellen viser en opdeling af det lille lokalsamfund, hvor beboerne i det store hus havde højere rang end de øvrige. Husene indgår i en større bebyggelse, hvis huse er påtruffet ved de øvrige arkæologiske undersøgelser på lokalplansområdet.

Romersk jernalder, ca. 100 e.Kr: To jordfæstegrave, hvoraf den ene udmærker sig ved en flot stensætning og et velbevaret spor af afdøde i form af såkaldt ligfedt. Gravene indgår i en større

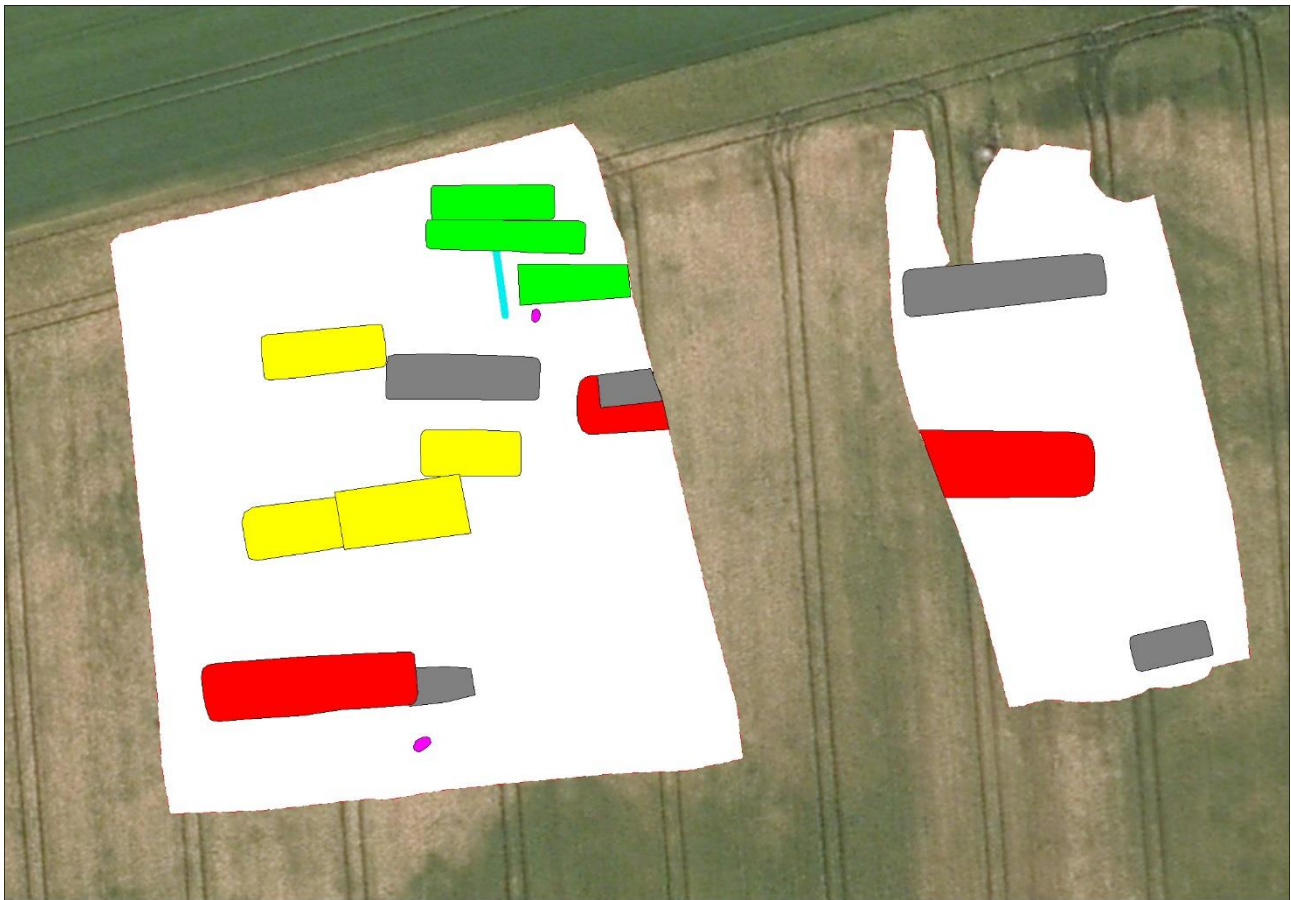
gravplads, der breder sig mod vest og sydvest. Gravene ligger spredt over et større område. I størstedelen af dem var afdøde gravlagt med smukt dekorerede lerkar og en jernkniv som gravgaver.

Figur 4. Grav fra romersk jernalder med stenkiste og udvaskede rester af den afdøde i form af et sort ligspor i gravens bund. Hovedet ses tydeligt til venstre i billedet og derfra de sorte streger, der tegner armene, ribbenene og benene.

Overgangen mellem ældre- og yngre jernalder, ca. 300-400 e.Kr.: Fra denne periode er udgravet tre huse og et hegnsforløb, der indgår i en bebyggelse, der spreder sig over skråningen mod syd og som er udgravet under de forudgående undersøgelsesetaper. Huse fra denne periode findes sjældent, både i Nordjylland og i det danske område generelt, og er derfor af særlig stor videnskabelig vigtighed for vores arbejde med udvikling af huskronologier og forståelsen af periodens bosættelsesmønster, landskabsudnyttelse og organisering. Bebyggelsen er fra en periode, der i Limfjordsområdet omkring Aalborg og ud mod Nibe er velrepræsenteret i form af gravpladser og handels- og håndværkspladser. Den almindelige landbebyggelse, som Frejlevgård III repræsenterer, er mere sjælden. Pga. de mange rige gravpladser og handels- og håndværkspladser fra perioden og fremefter i Nordjylland er perioden vægtet særligt højt i Nordjyllands Historiske

Museums forskningsstrategi, hvor bebyggelsen ved Frejlev udgør et vigtigt supplement til vores eksisterende viden.

Figur 6. Oversigt over grave og bygninger fra de forskellige oldtidsperioder på udgravningen. Lilla = jordfæstegrave fra romersk jernalder. Rød = ældre bronzealder. Gul = førromersk jernalder. Grøn = yngre romersk jernalder. Grå = bronzealder eller jernalder.

Øvrigt: Flere huse blev ikke undersøgt i deres fulde udstrækning, enten pga. den grønne kile eller af det kloaktracé, der blev anlagt gennem udgravningsområdet forud for udgravningens opstart. Tolkningen og den nærmere datering af yderligere fem oldtidshuse er derfor usikker.

Desuden er fundet flere jordovne/kogegruber, nogle gruber med ukendt funktion, samt en brønd. Sidstnævnte tilhører formentligt bebyggelsen fra overgangen mellem ældre og yngre jernalder.

Sammenfatning og perspektivering

Alle de fundne anlæg indgår i en større fortælling, der kan stykkes sammen vha. de mange arkæologiske udgravninger omkring Griegsvej. Bebyggelsesintensiteten i oldtiden og de mange perioder, der er repræsenteret i området, vidner om den optimale placering i forhold til agerbrug, dyrehold og fiskeri, sammen med transport og færdsel på Limfjordvandene. Det er ikke utænkeligt, at der har været bebyggelse i området mere eller mindre kontinuerligt fra bronzealderen og helt op til den moderne by Frejlev.

Især to perioder, der er repræsenteret på udgravningen, skal fremhæves:

Ældre bronzealder

Den kontinuerlige overgang fra toskibet til treskibet huskonstruktion på den samme lokalitet er sjældent set før, og tilmed er huse fra den ældste del af bronzealderen relativt sjældne, om end de i Nordjylland begynder at dukke op i stigende antal. Foruden en vigtig nuancering af huskronologien giver de viden om landskabsudnyttelsen i en periode, der er kendetegnet ved store omvæltninger pga. bronzens indtog i det danske område med et vidtstrakt netværk af handels- og kulturkontakter til følge. Den almindelige bebyggelse hjælper os til at forstå det samfund, vi ellers især kender fra helleristningsmotiverne og de imponerende bronzefund.

Kun 150 m mod vest er udgravet yderligere huse fra samme boplads. Her fandtes en stormandsgård, som har opnået sin status pga. handlen med det nye materiale, bronze.

Overgangen fra ældre til yngre jernalder, ca. 3-400 e.Kr.

Limfjorden var et vigtig farvand på sejlruten fra de europæiske vestkyster, op langs Jyllands vestkyst og gennem Limfjorden til de østdanske områder. Sejlruten gennem det nuværende Nibe-Aalborgområde gav grobund for rige bebyggelser, der udviklede sig på baggrund af den handel, Limfjordsforbindelsen førte med sig. Frejlev-bopladsen fra 3-400-årene indgik i det netværk, der var opstået på bakkeøerne i Aalborg-området, og den bidrog formentligt til den agrare produktion, der understøttede områdets mere handelsorienterede lokaliteter. Det komplekse samfund, man aner konturerne af, er et væsentligt bidrag til diskussionen af tidlige kongedømmer i det danske område. Da den bopladstype, der er fundet ved Frejlev, er relativt sjælden, er dens bidrag til nuanceringen af samfundsorganisationen desto større. Det gælder både på lokalt og nationalt plan.

Frejlevgård, etape III

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 6120
- Fund & Fortidsminder: 12.05.04-25
- Kulturstyrelsen jnr. 2011-7.24.02/NJM-0020
- Bygherre: AHK PS nr. 203 (kontaktperson: Orbicon v. John Bo Nielsen)
- Undersøgt areal: 5.800 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Marie Vang Posselt
 - Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg